

Kaj Munks prædiken 2. søndag i advent

Taler

Kaj Munk
Sognepræst

Dato

5. december 1943

Sted

Vor Frue Kirke, København

Omstændigheder

Kaj Munk skulle have holdt en prædiken i Helligåndkirken i København d. 21. november 1943, men det forbød Werner Best, der var den tyske rigsbefuldmægtigede i Danmark. I stedet prædikede Munk i Vor Frue kirke d. 5. december, selv om besættelsesmagten ikke ønskede det.

En måned senere, d. 4. januar 1944, blev Munk udsat for et såkaldt clearingmord, der var hævn drab på kendte danskere, som besættelsesmagten udførte i sidste del af Besættelsen.

Prædikentekst

Matthæusevangeliet kapitel 25, vers 1-13

Stormagterne kæmper en Kamp paa Liv og Død. Det gør ogsaa den Stormagt, der hedder Kirken. For Kirken er en Stormagt, større end de andre. De andre kæmper for sig selv, for deres egen Existens. Kirken er en Stormagt, for dens Maal er noget meget større. Den kæmper for Menneskehedens Sjæl. Kæmper den for sig selv, er den dødsdømt. Du er ikke til for din egen Skyld – og Kirken er ikke til for sin egen Skyld. Tænk den paa sig selv, i Stedet for paa sin Gerning, saa lad Russerne komme og tage den.

Dengang jeg var Barn, da tog jeg ganske enfoldigt Historien om de 10 Jomfruer som en Understregning af, at hvis vi Mennesker ikke omvender os til Herren, saa gaar vi fortabt. Det er sikkert ganske rigtigt, at ogsaa dette ligger i Historien. Der er mange andre Retninger inden for Kirken end Vækkelsesretningerne, som har deres fulde Berettigelse. Men der maa ogsaa altid være Vækkelse inden for Kirken. Der er noget meget alvorligt galt ved den Kirke, som ikke kender til det Vidnesbyrd: "Du maa blive dig din Kristendom bevidst; du maa overgive dig til Gud med alt, hvad du har og er; Gud kalder dig til Omvendelse, til at tage Afsked med dig selv i en mystisk Viljesakt; hvis du ikke omvender dig, kan du ikke indgaa i Guds Rige. Har du for Alvor hørt Raabet: Brudgommen kommer, og gaar du ham saa ikke i Møde, da skal du vide, ynkværdige Sjæl, at paa Opstandelsens Morgen skal det ende med dig foran en lukket Dør. Og vel er det sandt, at Guds Barmhjertighed er bundløs, men netop derfor er den Alvor for

ham; skyder du den fra dig, skal du opleve, at Barmhjertighedens Gud er ubarmhjertig netop af Barmhjertighed. Thi Dramaet paa Golgatha var blodig Virkelighed og ikke et Teaterstykke, man kan gaa til eller blive fra efter Behag."

Jeg gentager: Saadanne Toner maa altid lyde i den Kirke, der hegner under Kristi Navn. Men se, nu er det ofte saadan eller kan blive saadan, at man kan indbilde sig, at Kristendommen det er en Sag mellem Gud og mig. Har jeg givet Gud mit Hjerte, saa ved jeg, at jeg er en troende Kristen og har mine Synders glade Forladelse for Blodets Skyld, det, der betalte for mig. Og saa kan man gasse sig i opbyggelige Stemninger om, at nu har man Gudskelov sit paa det tørre, og de andre maa jo selv om, hvordan de vil klare deres. Det, der har rystet mig allermost i den Historie, Vorherre fortæller os i Dag, det er den Ting, at de alle faldt i Søvn. De sløstige Jomfruer kunde jo nok slumre ind ud fra en overfladisk Laden staa til: det klarer sig nok altsammen. Men de omhyggelige Jomfruer - de har ladet sig overrumple af deres Følelse af, at de havde jo deres Sager i Orden. Nuvel, de slap jo med ind, men de maatte lade deres Kammerater i Stikken. Brudgommen fik en søvndrukken Modtagelse. Og Historien ender med disse dumpe og famlende Lyde af smaa svedige, panikslagne Pige hænder, der fingererer ved en lukket Port - og den haarde Stemme indenfor, - og det er den barmhjertige Guds haarde Stemme: Sandelig, jeg kender jer ikke.

Det er en streng Historie som saa mange af den milde Frelser. Det eneste opbyggelige ved den er, at den ikke er opbyggelig.

Det er jo nemlig vor Situation, den handler om. Kan I ikke høre det? Den raaber ned til os fra Skyen: Hvad sagde jeg? Et bittert og tungt, et evighedsalvorligt: Hvad sagde jeg?

Der var 10 Jomfruer, og de faldt alle i Søvn. Bare fordi det trak noget ud med min Genkomst, faldt hele min Kirke i Søvn. For det er jo Sandheden om os. Og den gælder lige fra Paven til Sognepræsten i Vedersø: Vi er faldet i Søvn, fordi det har trukket ud med Herrens Genkomst; det vil paa jævnt Dansk sige, at Kristus er ikke levende nok for os, og det, vi forkynder, er Forkyndelse i Stedet for Virkelighed. Der var en Læge i Midtjylland, der ved et Selskab mellem troende Mennesker rejste sig og foreslog: Skal vi drikke Hitlers Skaal! Det var nu længe før 9. April. En Del af Selskabet protesterede, og da raabte Lægen: Der er Hundredtusinder, der er rede til at give deres Liv for Hitler, hvor mange af jer Kristne vil gøre det for Kristus?

Det var et Ord, der ramte i hvert Fald mig. Naar Kirken har staaet saa forholdsvis svag mellem de fremstormende ny Religioner, saa skyldes det ikke Kirkens Herre, der evig er den samme; men det skyldes os, Kirken selv, der har mistet sit næstdyrebareste Klenodie. Det dyrebareste det er Kristus selv; men det næstdyrebareste det er Martyrsindet, de Kristnes Martyrsind - ikke at de vilde være Helte og var bidt af den Ærgerrighed, ikke at de var sjælesyge og fandt Fornøjelse i Selvpinsel, men at de elskede Kristus saadan, at intet Offer til ham var dem for stort. Med dette Martyrsind overvandt vi engang Verden, og uden det vil Verden overvinde os. Romerne troede, at blot man slog dem ihjel, saa var de døde. Men de Kristnes Blod var en Udsæd.

Man taler om Fritænkeriet, om den nye Kønsmoral, om Teknikkens Forbandelse, om de Unges Materialisme - det er altsammen betydningsløst, Søgelyset skal rettes mod os selv. Hine første Kristne stod i meget tilbage for os, de var fattigere, de var fulde af Overtro og manglede Indsigt i Lægevidenskaben, de var maadelige Prædikanter. Paulus f. Ex. led af den slemme, slemme Præstefejl, at han kunde aldrig blive færdig, han kunde (som de siger det i Jylland) ikke finde Amen, og Folk faldt i Søvn ved det, ja, der var en ung Mand, der nær var faldet ihjel.¹ Men Kristus var den levende fulde Virkelighed for dem. Han havde kaldt en Storm af Ulykker ned over dem; ogsaa det Mod havde han; man hører sommetider pæne Mennesker nuomdage sige: ja, vi tør godt vove noget selv; men det vil jo ogsaa komme til at gaa ud over andre, og saa lader de være med at gøre noget for disse andres Skyld. Kristus var en Kriger, han stod selv forrest i Slaget, men veg heller ikke uden om at drage sit Mandskab efter sig derhen, hvor Død og Kval og Lemlæstelse var Heltens Løn. Og de gik der. Uden Tøven. Stolte. "Saare glade ved at være vanærede for hans Navns Skyld."² Aah, mine kristne Venner, det er derhen, vi skal. Ikke for vores egen Skyld. Ikke for at sikre os en Billet til Parkettet i Himmerig. Men fordi vi jo dog er Kristne, hvor lunkne og søvnige Kristne vi saa end er, vi er Kristne - d. v. s. vi har fanget Riget betroet.

Det Budskab, Kristus bragte Menneskeheden, det Offer, han gav for den - Hensigten med det var jo ikke at faa en Del livsumættelige til at tegne sig en Salighedsforsikring. Paulus har ikke Ret i - saa langt jeg da kan se - at vi Kristne var de ulykkeligste af alle Mennesker, hvis der ikke var mere end dette Liv. Jesus selv var forbavsende dennesidig. I hans Programerklæring hedder det: dit Rige komme, din Vilje ske som i Himlen saa ogsaa her paa Jorden. Disse Brudepiger,

der har taget deres Lamper for at gaa Brudgommen i Møde, det er just hans Menighed hernede, og at gaa ham i Møde er denne Lignelses Udtryk for at være med i Kampen for hans Riges Grundlæggelse paa Jorden. Derfor har Drachmann Ret i sin Vrede: Hvis vi Præster nøjedes med at udfærdige Vexler paa Evigheden, er vi ikke hans Præster, der aldrig skrev Vexler, men hvor han gik og stod og sad, indførte Evigheden her. Kristendommen var i Virkeligheden altid en ret uaandelig Religion. Tømrersønnen fra Nazareth svigtede, som den gode Jøde han var, aldrig Jorden - Jorden, skabt af Gud Fader, fordærvet af den Onde, men skabt af Gud Fader alligevel og med sit Maal i ham. Dette Maal var det just Sønnens Gerning at virkeliggøre. Altsaa maa det siges saa skarpt som overhovedet muligt, at naar himmelvendte Kristne klager over, at der prædikes Politik i Kirken, saa, fører de ukristelig Tale. Jamen – ”Politik hører vi i Radioen og læser vi i Aviserne; kan vi dog saa ikke slippe for den i Guds Hus.” Hvordan hører vi om den i Radioen? hvordan behandles den i Aviserne? I Guds Hus skal vi høre om Politik i Forhold til Guds Ord. Det er godt nok med at have sin Salighedssag i Orden og være viss i sin Tro og alt det andet, der hører Fantasiliv og Aandsevner til. Men aldrig glemmer jeg, hvad min Ungdoms kære Lærer, Professor Geismar³, engang fortalte: han havde deltaget i et stort kristeligt Friluftsmøde i Tyskland og efterhaanden havde de talt sig selv og hinanden saadan op, at hele Forsamlingen følte det, som nu kunde de blot kaste sig paa Knæ og bede, saa vilde det vidunderlige ske, med Tungetale og Helligaands Udgydelse og Kristus i Sky. Da raabte en englænder tværs over alles Hoveder paa daarlig Tysk: ”Wir müssen Gottes Wille tun.”

Verdensmagthaverne mødes med de saakaldt fromme Kristne deri, at der ikke maa tales Politik i Kirken. Deri tjener Kirken dem gerne, saa længe de fører en Politik, der ikke er Kristus fremmedartet. Men slaar de ind paa Veje, som Kristus har betegnet som dem, der fører stik mod Guds Vilje og derfor til Afgrund for Folkene, da var Kirken ikke Jesu Kirke, om den tav. Thi at tie over for Synden er at tale Djævelens Sprog. Naar Kristus tordnede mod de Rige, naar han hudflettede Farisæerne, var han jo inde paa økonomiske og juridiske Gebeter. Naar de Kristne nægtede at ofre til Kejserens Billede, var de ude i aabent Oprør. Gud naade os, om vi ikke forstaar, at just det er Kirken til: i hvert givet Øjeblik at aktualisere Evigheden. Det vilde føre alt for langt i denne enkelte Prædiken at komme ind paa Enkeltheder. Kun eet vil jeg nævne. Naar der her i Landet rejses en Forfølgelse mod en særlig Gruppe af vore Landsmænd bare for deres Afstammings Skyld⁴, er det kristeligt ret af Kirken at raabe: Dette er stridende mod Grundloven i Kristi Rige, den, der hedder Barmhjertighed, og

det er afskyeligt for frie nordiske Sind. Og Kirken maa gaa videre uden at lade sig træt: sker det engang til, da vil vi med Guds Hjælp prøve at rejse Folket til Oprør. Thi et kristent Folk, der sidder daadløst hen, naar dets Idealer trampes under Fode, slipper Forraadnelsens Kræft ind i sit Sind, og Guds Vrede sænker sig over det.

Vort Folk! Vort Folk! Vi er jo en kristen dansk Menighed, og som Kristne kan vort Folks Skæbne jo ikke være os ligegyldig. Der er noget i Lignelsen i Dag, der slaar haardt til os ikke blot som Kristne, men ogsaa som Folk. Et driftigt og vaagent Folk paa mange Omraader, men i selve Existensspørgsmaalene et løjerligt Det-skubber-sig-nok-Folk. Der lød et Raab ved Midnat. Det var ikke: Brudgommen kommer; det var: Ulven kommer. Krigen brød ind over os. Og her havde vi ikke Olie i vore Lamper, og de, der skulde laane os, holdt sig af Vejen, som det altid gaar den, der i Tide kunde have draget Omsorg, men lod være. Hvor kan vi gennemisnes af Angst for, at det skal ende for det danske Folk med, at det som Frugt af sin Sorgløshed skal staa lukket ude foran Livets Dør, og Livets strenge Herre, der kræver Kamp og Offer af sine, skal svare paa vort Raab: Jer kender jeg ikke. Men vi beder om, at der maa blive lavet lidt om paa Lignelsen - at der maa undes os en Naadestund til at skaffe os Olie til Lampen.

Og lad os ikke tro paa dem, der prædiker ene Selvopgivelse og Fordømmelse over os. Der er mange gode Tegn paa, at det danske Folk er ved at vaagne af sin aandelige Søvn. Om Folk med betændte Æresbegreber holder Foredrag og sender Pjecer ud, har det danske Folk dog holdt Hovedet klart. Og naar det store Publikum i Det kgl. Teater hylder Ewalds Fiskervise, er det ikke blot et Bravoraab til den saltfriske Maade, den unge Skuespiller synger den paa, er det ikke blot en Hilsen til den døde Digter for hans vældige Gave til Folket, er det ikke blot en Tanke af Erbodighed og Tak til den Kong Christian, der er vor Kong Christian - det er alt det, men det er ogsaa mere, det er en Tak til den danske Marine, der altid har vist sig værdig til Nationalsangens Ord. Og det er en Bøn om, at vi alle maa vinde den Aand, der fyldte den gigtkrummede Digter i hans Livs to højeste Øjeblikke, da han med „Kong Christian stod ved højen Mast” hastede mod en ærefuld Grav, og da han med Frelserens Hjælp hastede frem til noget derudover: "Udrust dig Helt fra Golgatha." ⁵

Og der tales mange haarde Ord om de Unge i vor Tid og nogle af dem med Rette. Men naar det er sagt, saa skal det ogsaa huskes, at der er en Ungdom, der er frisk og sund og handlekraftig og paa sin egen smukke Maade har de højeste

Idealer i Behold - en Ungdom, vi beundrer, ikke fordi den er ung, men fordi den er ung paa den rigtige Maade, er tro mod sin Pige er hjemme i sit Arbejde og Gang paa Gang giver Beviser paa Uforsagthed og Tapperhed – rede til at sætte Liv og Lemmer og Ære paa Spil for sit Land.

Kirken vil vække Danmark til at vaagne nationalt, men den vil ikke for nogen Pris nøjes med den Opvaagnen. En Nationalisme uden Kristendom fordømmer vi som et Onde. Der blomstrer et Had over Alverden, vildt, fortærende ondt. Kristus har lært os det store: med alle Evner og Kræfter at gaa imod det onde uden at hade, uden at lade sig svække af Had. Kristus har lært os den dybe Forskel paa retfærdig Straf og saa Hævn. Naar denne Krig har naaet sit blodige Slut, vil Mørkets Fyrste skrige paa Hævn fra Gravene. Ogsaa vi kender Folk, der skal gøres op med, men det skal ske i Guds Aand og ikke i Djævelens. Maatte vi da være rede til hver især, som vi nu kan det paa den Post, vi staar paa, og med de Evner, vi har - uden et Øjeblik at skele efter, hvad det kan koste os - at tage vor Tørn for at hjælpe Jordan fremad mod hans Riges Komme og hans Viljes Herredømme her som i hans evige Himmel.

1. Se Apostlenes Gerninger kapitel 20, vers 9
2. Se Apostlenes Gerninger kapitel 5, vers 41
3. Eduard Geismar (1871-1939), præst og professor
4. Her hentydes til den såkaldte Jødeaktion, der fandt sted natten mellem d. 1.-2. oktober 1943.
5. Citat fra salmen *Udrust dig, helt fra Golgata* af Johannes Ewald (1781)

Kilde

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Anden Verdenskrig, Danmarks besættelse 1940-1945, Prædiken

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/kaj-munks-praediken-2-sondag-i-advent>